

La paleta

(ALDC, VII, 1653. La paleta)

La *paleta* (s. XVII), ‘instrument del mestre de cases format per una planxa metàl·lica triangular i un mànec de fusta que serveix per a recollir i aplicar el ciment o morter’, és el dim. de *pala* 62 (< PALA ‘fanga’) format amb el suf. *-eta* (< -ĪTTA); Labèrnia (1839) en fa aquesta descripció: “planxa de ferro en forma de fulla de eura ab que treballan los mestres de casas”. Var.: alg. *pareta* 85, amb el rotacisme característic d’aquest dialecte; *paletina* 164, 184, 185, amb doble dim. (*-eta* i *-ina*); *paleta catalana* 158, 180, 181, la que acaba en punta “redona”, denominació des de l’àrea val. (veg. il·lustració de l’ALDC, VII, 2124); la lexia ha arribat al cast. de Múrcia i la Manxa (cf. *ALeCMan*, mapa 725), oposada a *paleta plana*, *paleta de punta*, *paleta de cabo largo*. *Palustre* (s. XIV) seria una homonimització formal de *paleta* amb *balustre* ‘columneta de barana de fusta’ (< it. *balaustio* < gr. BALAUŒTION

‘flor de magraner’ per comparació del capitell del balustre amb una flor) (*DECat*); doc.: s. XIV; “lo *palustre* per pendre lo morter”, O. Pou, 1575; “*palustre* (entre obrers)”, Rosanes, 1864; la var. *f. palustra* 93, 94 deu estar en relació amb l’ant. *palustria* (s. XIV-XV) (< BALAUSTRĪA), però podria constituir un canvi de gènere per atracció de *paleta*.

La forma de la làmina haurà condicionat els mots *cullera* 184 (< COCLEARIA, der. de COCHLEA ‘conca, petxina, caragol’) i *gavina* 186, refeció de *gavinet*, metàtesi de *ganivet*, dim. de l’ant. *ganif* (< fràncic KNIF).

Des d’un angle geogràfic, notem l’amplitud de l’àrea de *paleta*, completada en val. amb *palustre*, força documentat des d’O. Pou (1575) fins a Martí Gadea (1909), i exportat al cast. murcianomanxec.

Són mots normatius *paleta* i *palustre*, des del *DOrt*, 1917.

